

23.11.2020

POL-2020-63925

Valtiovarainministeriö
lausuntopalvelu.fi

Lausunto avoimen datan direktiivin toimeenpanosta 1.0

1 Tausta

Valtiovarainministeriö on pyytänyt Poliisihallitukselta lausuntoa luonnoksesta hallituksen esitykseksi avoimen datan direktiivin täytäntöönpanoa koskevasta lainsäädännöstä. Esityksen tarkoituksena on panna kansallisesti täytäntöön Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiivi (EU) 2019/1024 avoimesta datasta ja julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleenkäytöstä (jäljempänä avoimen datan direktiivi).

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi lakia julkisen hallinnon tiedonhallinnasta (621/2019) ja lakia viranomaisen toiminnan julkisuudesta (621/1999). Lisäksi esitetään säädettäväksi laki eräiden julkisten yritysten tietojen uudelleenkäytöstä sekä laki julkisin varoin tuotettujen tutkimusaineistojen uudelleenkäytöstä. Lait on tarkoitettu tulemaan voimaan 17.7.2021.

Lausunnolla olevassa ehdotuksessa esitetyn sääntelyn todetaan kattavan avoimen datan direktiivin velvoitteet, jotka eivät nykyisellään sisälly voimassa olevaan kansalliseen lainsäädäntöön. Tällaisia ovat julkisen sektorin hallussa olevan tiedon osalta arvokkaita tietoaineistoja ja tiheästi tai reaaliaikaisesti päivittyvää tietoa koskevat säännökset sekä säädökset, jotka kohdistuvat julkisten yritysten hallussa olevaan tietoon sekä julkisin varoin tuotettuihin tutkimusaineistoihin.

2 Lausunto

Poliisihallitus pitää avoimen datan direktiivin ja sen toimeenpanoon ehdotetun lainsäädännön tavoitetta eli julkisen sektorin hallussa olevien tietojen uudelleen käytön edistämistä kaupallisiin ja muihin kuin kaupallisiin tarkoituksiin lähtökohtaisesti kannatettavana ja julkisuusperiaatetta vahvasti toteuttavana. Tämä täytyy kuitenkin toteuttaa turvallisesti, rekisteröityjen oikeuksia kunnioittaen ja aiheuttamatta julkisen sektorin organisaatioille saataviin hyötyihin nähden kohtuuttomia kustannuksia ja vaarantamatta julkisen sektorin toimijoiden lakisääteisiä tehtäviä. Myös tässä kokonaisuudessa tietojen eheydellä ja saatavuudella on luottamuksen lisäksi erityistä merkitystä.

Poliisihallitus pitää tärkeänä, että tässä lainsäädäntövalmistelussa tehdään huolellinen arvio taloudellisista ja muista vaikutuksista ja että arviota tarkennetaan vielä jatkovalmistelussa. Jos lainsäädännön toimeenpanosta aiheutuu poliisille kustannuksia, tulee rahoitus niiden kattamiseen saada erikseen, ml. henkilöresurssitarpeiden kattaminen. Kustannuksia voi aiheutua mm. rajapintojen ja liityntöjen kehittämisestä. Myös Poliisihallitus yhtyy näkemykseen, että vielä myöhemmässä vaiheessa voi tulla muutostarpeita muuhun kuin nyt tunnistettuun lainsäädäntöön.

Esitysluonnoksen ja sillä täytäntöön pantavan direktiivin perusteella jää epäselvyyttä, mitä sääntelyn luomien oikeuksien ja velvollisuuksien kannalta keskeisillä arvokkailla tietoaineistoilla ja tiheästi päivittyvillä tiedoilla tosiasiallisesti tarkoitetaan. Erityisesti arvokkaita tietoaineistoja koskeva sääntely on vielä täsmentymätöntä. Tällä hetkellä käytettävissä olevien tietojen perusteella arvokkaita tietoaineistoja voisivat poliisin osalta olla mahdollisesti esimerkiksi jotkut poliisin julkiset tilastoaineistot. Ehdotetun lainsäädännön vaikutuksia on täten haastavaa arvioida. Vaikutusten arvion antamista vaikeuttaa merkittävästi se, että komissiolle on annettu oikeus antaa delegoituja säännöksiä arvokkaiden tietoaineistojen teemaluokista ja teemaluokkiin kuuluvista asiakirjoista. Poliisihallituksen näkemyksen mukaan jatkovalmistelussa olisi kokonaisuutta näiltä osin tarpeen selkeyttää ja vaikutuksia arvioida tarkemmin.

Poliisihallitus kiinnittää huomiota, että lainsäädäntövalmistelussa olisi syytä nykyistä tarkemmin arvioida lainsäädäntöesityksen vaikutuksia tietojen kasaantumisen ja yhdisteltävyyden lisääntymisestä aiheutuvien riskien näkökulmasta ja ehdotettujen säännösten perusteella henkilötietojen suojan toteutumisen aiheutuvien riskien näkökulmasta, huomioiden myös välillisen tunnistamisen mahdollisuudet. Näitä riskejä tulisi mahdollisuuksien mukaan nykyistä esitystä selkeämmin pyrkiä hallitsemaan myös säädöksillä.

Lausunnon kohteena olevassa hallituksen esitysluonnoksessa olisi hyvä arvioida ehdotetun säädöskokonaisuuden vaikutuksia kattavammin myös kansallisen turvallisuuden ja huoltovarmuuden näkökulmasta. On huolehdittava, ettei säädöksillä vaaranneta kansallista turvallisuutta tai huoltovarmuutta. Esimerkiksi eräiden julkisten yritysten tietojen uudelleenkäytöstä annettavaksi ehdotetussa laissa kohteena on mm. vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja postipalveluiden toimialojen yhteisöjen tietoja, joiden osalta voi syntyä esimerkiksi tietojen yhdistämisen kautta huoltovarmuudelle ja sisäiselle turvallisuudelle kriittisiä tietokokonaisuuksia. Lainsäädäntövalmistelussa tulisi huolehtia, että valmistelutyön kuluessa arvioitaisiin riittävällä tarkkuudella myös tietojen väärinkäytösmahdollisuudet ja niiden todennäköisyydet.

Ehdotuksessa ja direktiivissä ei veloiteta avointen rajapintojen käyttöön. Poliisihallitus pitää tarkoituksenmukaisena, että harkintavalta asiassa säilyy viranomaisella tai muulla tiedon omistajalla.

Lausunnon kohteena olevassa luonnoksessa on esitys myös julkisin varoin tuotettujen tutkimusaineistojen uudelleen käytöstä annettavaksi laiksi. Jos-sain määrin lakiehdotuksen sisältö on vielä niin tulkinnan varainen, että on hieman vaikea arvioida, mitä tämä voisi tarkoittaa poliisin osalta. Tarkennamme näkemystämme mielellään lainsäädäntövalmistelun edetessä, jos lainvalmistelussa nähdään tarpeelliseksi.

Poliisiylijohtaja

Seppo Kolehmainen

Tiedonhallintapäällikkö

Annina Hautala

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 23.11.2020 klo 15:43. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-
mosta.

Jakelu

Valtiovarainministeriö

Tiedoksi

Sisäministeriö